

УДК 342.9

<https://doi.org/10.34142/23121661.2024.40.08>

[orcid.org / 0000-0001-5259-4590](https://orcid.org/0000-0001-5259-4590)

© Задихайло О.А., 2024

[orcid.org /0009-0009-3791-0968](https://orcid.org/0009-0009-3791-0968)

© Жулій П.В., 2024

О.А. Задихайло, П.В. Жулій

**ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ
АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОСТУПКУ
В ПРОЦЕСІ РОЗГЛЯДУ СПРАВИ ПРО
АДМІНІСТРАТИВНЕ
ПРАВопОРУШЕННЯ**

O. Zadykhailo, P. Zhulii

**ISSUES REGARDING THE
QUALIFICATION OF ADMINISTRATIVE
OFFENSES IN THE PROCESS OF
ADJUDICATING ADMINISTRATIVE
OFFENSE CASES**

Анотація. У статті досліджуються основні проблеми кваліфікації адміністративного проступку в процесі розгляду справи про адміністративне правопорушення. Неправильна кваліфікація адміністративних проступків може призвести до надмірних або недостатніх покарань, що руйнує довіру суспільства до правової системи та ефективність адміністративного правозастосування. Для подолання цих проблем рекомендуються ретельний перегляд адміністративного законодавства та підвищення чіткості правових визначень, а також впровадження стандартизованих навчальних програм для суддів та інших суб'єктів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення для більш поглибленого розуміння кваліфікації адміністративних проступків.

Ключові слова: адміністративний проступок, кваліфікація, адміністративне законодавство, адміністративна відповідальність, склад правопорушення.

Annotation. The article examines the main problems of qualification of an administrative offense in the process of investigation of administrative offense cases. It is contemplated that different jurisdictions may apply different standards to similar cases, which may lead to results that appear arbitrary or unfair. This difference stems from the different approaches of judges to the interpretation of the legal framework, which affects the uniformity of administrative penalties and

contributes to the emergence of a sense of injustice within the framework of the legal system. Considering this problem, various authors also emphasize the importance of the legislative framework in the process of qualification of administrative offenses. Currently, the regulatory framework may not be detailed enough to accurately qualify certain types of misconduct, leading to gaps in enforcement. If the legislative framework does not evolve in response to new societal problems or judicial review, it risks maintaining deficiencies that undermine the effectiveness of administrative justice. Incorrect classification of administrative offenses can lead to excessive or insufficient punishments, which destroys public trust in the legal system and the effectiveness of administrative law enforcement. Improper qualifications can also have a negative impact on court cases, namely on the fairness of court decisions, causing inconsistent decisions and different interpretations of the law on different issues. To overcome these problems, a thorough revision of the legislation and an increase in the accuracy of legal definitions, as well as the introduction of standardized training programs for judges and judicial system employees, are recommended. This should provide a more coherent legal framework that upholds fair treatment and the principles of administrative responsibility, ensuring that all parties involved in the legal process have their rights and protections under the law.

Key words: administrative violation, qualification, administrative legislation, administrative responsibility, a composition of the violation.

Постановка проблеми. Кваліфікація адміністративних проступків відіграє важливу роль у забезпеченні справедливого адміністративно-деліктного провадження, тому що від правильної кваліфікації правопорушення залежить ефективність адміністративної відповідальності, а також дотримання прав і законних інтересів учасників провадження у справі про адміністративне правопорушення.

Проте на практиці з цим часто виникають труднощі. По-перше, досить складно чітко розмежувати адміністративне правопорушення і злочин, оскільки деякі діяння можуть бути подібними за своїм змістом. Саме тому, можна спостерігати, що ця проблема часто призводить до помилок у кваліфікації та до неправильних рішень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності.

По-друге, чинне законодавство, зокрема Кодекс України про адміністративні правопорушення був ухвалений ще у 1984 році, деякі його норми застарілі і не враховують сучасних проблем. Відповідно це ускладнює роботу суддів та працівників органів Національної поліції, яким доводиться тлумачити норми права, враховуючи зміни в нових суспільних відносинах.

У зв'язку з цим важливо звернути увагу на необхідність оновлення та внесення змін до законодавства, покращити практику його застосування. Лише таким чином можливо досягти справедливого підходу до вирішення справ про адміністративні правопорушення та забезпечити гідний захист прав громадян.

Аналіз останніх досліджень. Порушеному проблемному питанню присвячені наукові праці І. П. Голосніченко, М. Ф. Стахурського, Н. І. Золотарьової [2], А. І. Берлач, О.М. Стороженко [3], В.К. Колпакова, О.В. Кузьменко [4],

О.І. Остапенко [5], Є. В. Буряк, А. В. Комзюк, П. Г. Назаренко [7]. Але у більшості наукових праць досліджуються питання кваліфікації адміністративних правопорушень у різних сферах суспільних відносин із частковим аналізом загальних питань кваліфікації адміністративних проступків, що й обумовило проведення даного дослідження.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою даної статті є дослідження проблем, пов'язаних із кваліфікацією адміністративних проступків в процесі розгляду справи про адміністративне правопорушення та формулювання пропозицій щодо їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу. Для розуміння, що таке взагалі адміністративний проступок, згадаємо його визначення та види. Адміністративним правопорушенням (проступком) визнається «протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління, і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність» (ст. 9 КУпАП) [1]. Такі протиправні дії можуть відбуватись у різних сферах та при різних обставинах, наприклад, при порушенні правил дорожнього руху, дрібному викраденні чужого майна, використанні природних ресурсів тощо. Кваліфікація адміністративних правопорушень має дуже важливе значення, саме вона допомагає визначати юридичну відповідальність, яка може настати внаслідок конкретної поведінки особи, залежно від виду правопорушення.

У наукових працях вчених адміністративістів поняття кваліфікації адміністративних проступків визначається по-різному. Так, на думку І.П. Голосніченко, М.Ф. Стахурського та Н.І. Золотарьової це “встановлення відповідності конкретного діяння ознакам того чи іншого складу адміністративного проступку, передбаченого в Кодексі України про адміністративні правопорушення” [2, с. 27].

А.І.Берлач та О.М. Стороженко розглядають кваліфікацію адміністративних проступків як “встановлення й процесуальне закріплення тотожності юридично значущих ознак посягання ознакам делікту, передбаченого адміністративним законодавством” [3, с. 7-8].

В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, та О.І. Остапенка визначають кваліфікацію адміністративних проступків як “встановлення і процесуальне закріплення точної відповідності між ознаками вчинених дій чи бездіяльності й ознаками складу правопорушення, передбаченого адміністративним законодавством” [4, с. 8; 5, с. 40].

Важливе значення для кваліфікації адміністративного правопорушення має його склад, який включає до себе об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єкт та суб'єктивну сторону. Відсутність хоча б одного з елементів складу виключає адміністративну відповідальність. Зазначені ознаки допомагають юристам

правильно кваліфікувати адміністративні правопорушення, щоб забезпечувати справедливе винесення рішень.

При цьому для об'єктивної адміністративно-правової кваліфікації необхідно враховувати як наявність всіх елементів складу адміністративного проступку, так і встановлення фактичних дій, що мають зовнішні ознаки адміністративного правопорушення, а також наявність відповідних адміністративно-деліктних норм. З цього приводу слід зауважити, що не зважаючи на досить прості склади більшості адміністративних правопорушень, їх кваліфікація в тій чи іншій сфері викликає певні проблеми як у теоретичній, так і у практичній площині.

В цьому аспекті слід погодитись з О.О. Давиденко, яка вважає, що “до актуальних проблем кваліфікації адміністративних правопорушень варто віднести такі:

– доволі низький рівень знань чинного законодавства суб'єктами правозастосування (наприклад, співробітники Національної поліції мають нетривалу практику застосування адміністративно-деліктного законодавства і часто поверхові знання юридичних норм, що призводить до помилок у кваліфікації адміністративних правопорушень або непритягнення до відповідальності винуватих осіб);

– відсутність єдиної правової позиції щодо тлумачення окремих складів адміністративних правопорушень (на відміну від практики судового розгляду кримінальних справ, яка напрацьовується Верховним Судом України, практика судового розгляду справ про адміністративні правопорушення судами першої інстанції не набуває сталого характеру і не може отримати єдиної правової позиції (правового висновку) найвищої судової інстанції);

– помилки щодо суб'єкта чи об'єкта адміністративного правопорушення (наприклад, за ст. 164 КУпАП до адміністративної відповідальності притягується не власник, а продавець, реалізатор чи інший найманий працівник);

– недостатній рівень доктринальної бази для створення якісних науково-практичних коментарів, методичних матеріалів, які використовуються в процесі кваліфікації адміністративних правопорушень (більшість коментарів дуже швидко втрачають свою актуальність через численні та постійні зміни до адміністративно-деліктного законодавства)” [6, с. 103]

На наш погляд до цього переліку слід додати ще й проблему розмежування адміністративних проступків від кримінальних правопорушень що має суттєве значення для правильної кваліфікації протиправного діяння.

«Певною мірою адміністративний проступок і кримінальне правопорушення є схожими між собою, бо кожна дія або бездіяльність тягне за собою відповідальність перед суспільством і самою державою. Вони також мають спільні ознаки, серед яких протиправність, винність, караність та шкідливість.

Та водночас відрізняються, особливо щодо міри відповідальності за вчинене правопорушення за фактичною і нормативною підставами» [7].

При цьому основним критерієм розмежування адміністративного проступку та кримінального правопорушення є юридична категорія суспільної небезпеки. За таких умов слід враховувати її частини: кількісний фактор (повторюваність, рецидиви), ступінь.

Для адміністративних проступків характерною є суспільна шкідливість, вони не завдають значної шкоди суспільству, як це відбувається за умови вчинення кримінального правопорушення. Відповідно і міра покарання за вчинення адміністративних правопорушень, на відміну від кримінальних правопорушень, є менш суворою.

Ще однією суттєвою проблемою кваліфікації адміністративних правопорушень є нечіткість законодавчих норм. Нечіткість законів може призводити до різного тлумачення складу адміністративного правопорушення правоохоронними та судовими органами, що ускладнює процес адміністративно-правової кваліфікації. Подібна неоднозначність правових визначень часто призводить до різного застосування закону, оскільки той чи інший уповноважений суб'єкт по-різному тлумачить одні й ті самі положення нормативно-правового акту.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

З урахуванням вищевикладеного можна зробити висновок, що основними проблемами кваліфікації адміністративних правопорушень є:

- низький рівень знань чинного адміністративно-деліктного законодавства суб'єктами правозастосування;
- відсутність чіткої та однозначної правової позиції щодо тлумачення окремих складів адміністративних проступків та їх розмежування зі складами кримінальних правопорушень;
- недосконалість формулювання деяких диспозицій статей, що встановлюють адміністративну відповідальність.

З метою подолання зазначених проблем адміністративно-правової кваліфікації необхідно визначити її місце і роль в процесі правозастосування, сформулювати чітку дефініцію поняття кваліфікації адміністративного проступку в чинному законодавстві, а також внести відповідні зміни до КУпАП в частині регламентації процедури кваліфікації адміністративних правопорушень (проступків).

Крім того, для більш поглибленого розуміння кваліфікації адміністративних правопорушень, уніфікованого тлумачення правових категорій та термінів, слід розпочати впровадження спеціальних навчальних програм для суддів, працівників органів Національної поліції, уповноважених розглядати

справи про адміністративні правопорушення. Це дозволить досягти справедливого підходу при розгляді справ про адміністративні правопорушення та забезпечити гідний захист прав, свобод та законних інтересів громадян.

Кваліфікація адміністративних проступків в процесі розгляду справи про адміністративне правопорушення має і інші проблеми, розгляд яких є перспективним напрямом майбутніх наукових досліджень.

Література

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24) *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)* 1984, додаток до № 51, ст.1122 дата звернення 10.10.2024 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#n2543> 2. Голосніченко І., Стахурський М., Золотарьова Н. Попереднє адміністративне розслідування як стадія провадження в справах про адміністративні проступки. *Право України*. 2002. № 2. С. 26–30. 3. Берлач А. І. Стороженко О.М. Теоретичні проблеми кваліфікації адміністративного делікту *Право України*, 2007. № 10. С. 5–8. 4. Колпаков В.К., Кузьменко О.В. Адміністративні правопорушення в системі корупційних деліктів *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2002. № 5. С. 7–15. 5. Остапенко О.І. Кваліфікація адміністративних правопорушень: (навч.-практ. Посібник). Львівськ. ін-т внутр. справ при Нац. акад. внутр. справ України, 2000. 73 с. 6. Давиденко О.О. Теоретико-правові засади кваліфікації адміністративних правопорушень Серія ПРАВО Вип. 47 Том 2. С. 102-105. 7. Буряк Є. В., Комзюк А. В., Назаренко П. Г. Адміністративні проступки і кримінальні правопорушення *Академічні візії*. 2023. Вип. 21. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/408/379>.